

ปฐมา บุญปก 2555: สี่แผ่นดิน: การศึกษาปฏิวาทะตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์
ปรัชญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์ชลอ รอดลอย, ศศ.ม. 163 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถ้อยคำสนทนาตามหลักวจนปฏิบัติ
ศาสตร์ของผู้ส่งสารและผู้รับสารในบทบาทและสถานภาพที่ต่างกัน วิเคราะห์ถ้อยคำสนทนาที่
แสดงความสุภาพ และวิเคราะห์ถ้อยคำที่มีความหมายซึ่งเป็นนัยในการสนทนาโต้ตอบของตัว
ละคร

ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยคือบทสนทนาโต้ตอบของ “แม่พลอย” ตัวละครหลักกับตัว
ละครอื่นๆ ในนิยายเรื่องสี่แผ่นดินบทประพันธ์ของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ฉบับพิมพ์
พ.ศ. 2548 โดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างบทสนทนาแบบเจาะจงจำนวนทั้งสิ้น 116 ตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่าถ้อยคำสนทนาระหว่างผู้ที่มีสถานภาพต่างกัมนั้น ผู้ที่อาวุโสหน่อยมักจะ
เป็นฝ่ายรับฟังผู้ที่มีอาวุโสและมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าตน และใช้ภาษาท่าทางประกอบเพื่อ
แสดงให้เห็นว่ามีปฏิกริยาโต้ตอบในการปฏิสัมพันธ์นั้นอย่างสำรวม การใช้ถ้อยคำสนทนาที่แสดง
ความสุภาพพบว่ามีการใช้ถ้อยคำที่แสดงออกถึงการใส่ใจต่อความรู้สึกของผู้ฟังด้วยคำพูดที่อ่อน
หนักอ่อนเบา เอื้อเพื่อ เห็นใจ ชื่นชมยินดี และแสดงความคิดเห็นอย่างสุภาพด้วยการพูดอ้อม ไม่ใช้
คำพูดที่แสดงความขัดแย้งหรือรุนแรง ส่วนความเข้าใจถ้อยคำสนทนาที่แฝงนัยพบว่าขึ้นอยู่กับ
บริบทของสถานการณ์เหตุการณ์และการตีความของกลุ่มสนทนา การสนทนามีการใช้ถ้อยคำบ่งชี้ที่
ทำให้ทราบว่าคุณสนทนาได้กล่าวผู้กัมนตนเองอยู่กับความเป็นจริงในปัจจุบันและอนาคตอย่างไร
ตลอดจนมีการกล่าวถ้อยคำที่มีผลต่อการกระทำ การแสดงความคิดเห็น ความต้องการ และยืนยัน
ในบางสิ่งบางอย่าง ส่วนการสนทนาที่ละเมิดหลักการสนทนาพบว่ามีการใช้คำพูดเสียดสี ประชด
ประชัน และอคติ ที่มีผลในทางลบต่อบรรยากาศในการสนทนา